

การบรรพชาอุปสมบท จึงมีความสำคัญยิ่ง กระบวนการพัฒนาพระสงฆ์ให้ได้พระสงฆ์ที่พึงปรารถนาตามพระธรรมวินัยในด้านการศึกษาคควรจะต้องเริ่มคิดตั้งแต่ที่จะรับบุคคลเข้ามาเป็นสังฆมสงฆ์ เพื่อที่จะได้พัฒนาพระสงฆ์อย่างแท้จริงตามหลักของพระพุทธศาสนา มีประเด็นที่ต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. วัตถุประสงค์ในการบรรพชาอุปสมบท
๒. การคัดเลือกผู้เข้ามาบรรพชาอุปสมบท
๓. พระอุปัชฌาย์
๔. หลักการปฏิบัติก่อนบรรพชาอุปสมบท
๕. วิธีการบรรพชาอุปสมบท
๖. หลักการปฏิบัติหลังบรรพชาอุปสมบท

จากหลักฐานดังกล่าวชี้ให้เห็นกระบวนการบริหารจัดการศึกษาในสังฆมสงฆ์ในสมัยพุทธกาล และแนวทางการปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน อาจแตกต่างกันบ้าง แต่ก็ยังรักษาวิธีการบวชเพื่อการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลกับหลังพุทธกาลแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดซึ่งจะได้วิเคราะห์แต่ละประเด็นต่อไป

๑. วัตถุประสงค์ในการบรรพชาอุปสมบท

ตามหลักฐานที่ปรากฏในหลักพระไตรปิฎกพบว่าวัตถุประสงค์ของการบรรพชาอุปสมบทของพระสงฆ์ทั้งหลายในสมัยพุทธกาล มีดังนี้

- ๑.๑ เพื่อประพาศิพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ โดยอาศัยหลักอริยมรรคมีองค์ ๘
- ๑.๒ เพื่อศึกษาค้นหาความจริงแห่งชีวิตตามหลักอริยสัจ
- ๑.๓ เพื่อศึกษาหาทางพ้นทุกข์ สิ้นราคะ โทสะ และโมหะ
- ๑.๔ เพื่อศึกษาหาความสงบสุข ทั้งทางกาย และจิตใจ
- ๑.๕ เพื่อขัดเกลาจิตใจตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา
- ๑.๖ เพื่อศึกษาหาความรู้ยิ่งขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา

จากวัตถุประสงค์ข้างต้นนี้ จะขอยกกรณีของพระอริยสาวกต่อไปนี้

๑. พระอัญญาโกณฑัญญะ ครั้งนั้น ท่านพระอัญญาโกณฑัญญะได้เห็นธรรมแล้ว บรรลุธรรมแล้วรู้แจ้งธรรมแล้วยังลงสู่ธรรมแล้ว ข้ามความสงสัยแล้ว ปราศจากความแคลงใจถึงความ

เป็นผู้แก่แล้ว ไม่ต้องเชื่อผู้อื่น ในคำสอนของพระศาสดา ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์พึงได้รับการบรรพชา พึงได้รับการอุปสมบทในสำนักของพระผู้มีพระภาค”² และ

๒. พระยสะ ครั้งราตรีย่ำรุ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จลุกขึ้นจรงกรมอยู่ ณ ที่แจ้งได้ทอดพระเนตร เห็น ยศกุลบุตรเดินมาแต่ไกล ครั้นเห็นแล้ว จึงเสด็จลงจากที่จรงกรมประทับนั่งบนอาสนะที่เขาจัดไว้ ขณะนั้น ยศกุลบุตรได้เปล่งอุทานขึ้น ณ ที่ไม่ไกล พระผู้มีพระภาคว่า “ท่านผู้เจริญ ที่นี้วุ่นวายหนอ ท่านผู้เจริญ ที่นี้ขัดข้องหนอ”

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับยศกุลบุตรนั้นดังนี้ว่า “ยสะ ที่นี้ไม่วุ่นวาย ที่นี้ไม่ขัดข้อง มาเถิด ยสะ จงนั่งลง เราจักแสดงธรรมแก่เธอ”³

๓. สหายของพระยสะ ครั้งนั้น ท่านพระยสะได้พาสหายคฤหัสถ์ ๔ คนไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นถึงแล้ว ได้ถวายนวภัทพรหมแล้วนั่ง ณ ที่สมควรท่านพระยสะผู้นั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค ดังนี้ว่า “พระพุทธเจ้าข้า สหายคฤหัสถ์ของข้าพระองค์ ๔ คนเหล่านี้ คือวิมลละ สุพาหุ ปุณณชิ ควัมปตี เป็นบุตรของตระกูลเศรษฐีใหญ่อยู่ในกรุงพาราณสี ขอพระองค์โปรดประทานโอวาทสั่งสอนสหายของข้าพระองค์เหล่านี้เถิด”⁴ สหายคฤหัสถ์ของท่านพระยสะจำนวน ๕๐ คน เป็นชาวชนบท เป็นบุตรของตระกูล เศรษฐีใหญ่ได้อธิบายว่า “ยศกุลบุตรโณมนและหนวดนุ่งห่มผ้ากาสาเยออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตแล้ว” ครั้นสหายคฤหัสถ์ได้อธิบายแล้วจึงได้มีความคิด ดังนี้ว่า “ธรรมวินัยและบรรพชาที่ยศกุลบุตรโณมนและหนวดนุ่งห่มผ้ากาสาเยออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตนั้น คงจะไม่ต่ำทรามเป็นแน่” ครั้นแล้วสหายคฤหัสถ์เหล่านั้น ได้พากันเข้าไปหาท่านพระยสะถึงที่อยู่ ครั้นถึงแล้ว ได้ไหว้ท่านพระยสะแล้วได้ยืนอยู่ ณ ที่สมควร

ครั้งนั้น ท่านพระยสะจึงพาสหายคฤหัสถ์ จำนวน ๕๐ คนไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นถึงแล้ว ได้ถวายนวภัทพรหมแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ท่านพระยสะผู้นั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค ดังนี้ว่า “พระพุทธเจ้าข้า สหายคฤหัสถ์ของข้าพระองค์ จำนวน ๕๐ คน

² วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๒๕.

³ วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๕-๒๖/๓๑-๓๓.

⁴ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๐/๓๗-๓๘.

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก.พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต). รู้หลักก่อนแล้วศึกษาและสอนให้ได้ผล. กรุงเทพมหานคร :
ธรรมสภาศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๑.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เล่มที่ ๑,๔,๑๐,๑๙. กรุงเทพมหานคร , โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.